

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio III. De iniustitia

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

QVÆSTIO III.

DE INIUSTITIA.

S. Tho. 2. 2. quæst. 59.

ARTICVLVS I.

Virum in iustitia sit speciale vitium.

Aristot.

Vm contrarium, vt 1. Topi. auctor est Arist. eadem sit disciplina, opus hoc nostrum quod de iustitia & iure I scripsimus, non solum circa iustitiæ virtutem, sed plurimum circa iniustitiæ uita in subsequentibus versabitur. Ob idque post explicatam naturam iustitiæ, necesse est de contraria iniustitia proximè adhibere sermonem. Quæritur ergo utrum iniustitia sit speciale vitium? Et arguitur more nostro a parte negatiua. Omne peccatum, vt 1. Ioan. 3. habetur, est iniquitas: iniquitas autem idem quod iniustitia, vt pote inæqualitas, ergo iniustitia non dicitur speciale vitium, sed generalem omnium conditionem. Secundo arguitur. Nullum speciale peccatum vniuersis opponitur virtutibus, iniustitia autem opponitur cunctis virtutibus, nam iniustitia quæ in adulterio committitur, opponitur castitati & quæ in homicidio, mansuetudini & quæ in contumelia, urbanitati, &c. ergo non est speciale vitium. Tertio, iniustitia opponitur iustitiæ quæ est in voluntate, sed omne peccatum, Augustino auctore, est voluntarium, ergo omne peccatum est iniustitia. In contrariū est quod iniustitiæ contraria opponitur iustitiæ hæc autem est specialis virtus, ergo iustitia spirituale vitium.

Prmū argum.

Secūdu.

Tertiū.

Quæstio quam facillima est. Nam per regulam topica quor. modis dicitur vnum contrariorum, dicitur & reliquam. Quo fit vt sicut iustitia alia est generalis virtus ac legalis, alia vero specialis, sic & iniustitia alia uero spiritualis. Quapropter a duabus conclusionibus ad questionem respondetur. Prior, Iniustitia illegalis qua iustitiæ legali è regione aduersatur, est vitium, speciale, quætem per essentiam, intentione autem atque imperio generale. Vtraque pars similima ratione patet quæ idem est de iustitia demonstratum. Enimvero sicut legalis iustitia bonum habet commune, pro obiecto, ob idque specialis virtus est per essentiam nihilominus ceteris omnibus imperat omneque ad suum referet finem, sic est de iniustitia censendum. Et enim illegalis iniustitia legum inobediens, bonique communis de spectio, & ideo est speciale vitium. Sed tamen per reliqua omnia grassatur, Potest enim quis adulterari ex contemptu legis, occidere, furari, &c. Posterior conclusio. Iniustitiaque æqualitatem, quæ ad alterum est corruptiva, in æqualitatem per uertit, puta prout homo plus habere uult aut rerum aut honorum, minusq. malorum, carius scilicet vendedo, aut uilius emendo, &c. speciale vitium est. Idq. inde patet quod materiam habet specialem & obiectum. Conclusiones ambæ expressæ apud Arist. 6. Ethic. cap. 1. constitutæ sunt ubi bifariam aliquem dicit esse iniustum, uidelicet & qui a legibus exorbitat, & qui plus capit atq. iniquus est, iustus quoque dupliciter, & qui legitime facit, id est legibus obtemperat, & ad commune conuertitur bonum atque ille qui iniquus est, id est qui iniquus quod sunt est utriusque.

Prima conclusio.

Rõ conclusiõis.

Responsio autem primæ argumenti rem amplius elucidabit. Respondetur. n. q. sicut iustitia legalis dicitur per comparationem ad bonum commune humanum, sic & iniustitia diuina dicitur per comparationem ad bonum diuinum, cui cum omne peccatum repugnet, merito in genere distinetur quod sit dictum vel factum contra legem Dei. Atque hac subinde ratione omne peccatum est iniquitas. Dubitas autem an iniquitatis ratio illegalis formaliter conueniat vniuersis peccatis. Apparet namq. ita esse, quandoquidem peccatum nullum fit nisi contra leges fiat. Responsio nihilominus est, quod est commune peccatum materialiter si illegalis iniquitas, non tamè id uniuersis eis conuenit formaliter. Exempla enim supra iam sæpe posita sunt. Enimvero si furtum facias, non ceu Dei leges despectui habens, sed vt cupiditati tue obsequaris vel homicidium perpetres, non vt bonum perturbes, commune, sed quia potis non es tu e cedere iracundiæ, materialiter quidem illegalis es, quia diuine legis transgressor non tamen formaliter, quia id non habes in intentione, sed es nihil.

Ad secū-
dam.
Secū-
dam.
Ad ter-
tium.

iniquus, atque iniustus contra particularem iustitiam. Si autem hæc scelerata in contemptum legis & contra commune bonum committeres, tunc illegalis esse ac perversus eius. Ad secundum respondetur, iniustitiam, quia circa omnes actiones, peculiari nihilominus ratione versati non quidem directe, sed tamen indirecte, & materialiter omnes virtutes oppugnare, quippe quæ per diversas corruptas affectiones, ius alienum violat. Ad tertium denique respondetur, quod est voluntas sicuti & ratio ad materiam omnium virtutum sed dilatat, nihilominus iustitia suam habet peculiarem rationem, ideoque non omne peccatum est iniustitia.

ARTICVLVS II.

Virum quicumque iniustum facit, continuo censetur in iustus.

Ad primū.
Ad secundū.
Ad tertium.
Ad quartū.
Ad quintū.
Ad sextū.
Ad septimū.
Ad octavū.
Ad nonū.
Ad decimū.
Ad undecimū.
Ad duodecimū.
Ad trigesimū.
Ad quadragésimū.
Ad quinquagesimū.
Ad sexagesimū.
Ad septuagesimū.
Ad octogésimū.
Ad nonagesimū.
Ad centésimū.

Cum virtus auctore Arist. sit quæ bonum facit habentem, seruari debet, vnum vice versa quicumque in iustum facit, continuo sit censendus iniustus & prauus? Et arguitur a parte affirmatiua. Habitus a suis obiectis nanciscuntur speciem, propriam autem obiectum iustitiæ est iustum, propriamque adeo iniustitiæ, iniustum, ergo & ex hoc quod qui iniustum facit, iniustus est habendus, & ex hoc quod iniustum, iniustus. Secundo arguitur. Omnis virtus eodem se habet modo ad proprium actum, eadem ergo erit ratio ad omnibus virtutibus quicumque autem facit aliquid intemperatum, est intemperatus, ergo & quicumque facit iniustum, erit iniustus. Tertio, quicumque iniustum facit, peccat genere suo mortaliter. Nam facit contra equitatem, vel occidendo, vel adulterando, vel furando, &c. quæ omnia sunt genere suo mortalia, peccatum autem mortale reddit hominem iniustum apud Deum, sicuti gratia reddit eum iustum, ergo quicumque facit iniustum, est iniustus. In contrarium est Philosoph. 1. Ethic. ca. 8. ubi edisserit quemadmodum contingat, ut quis iniustum faciat, qui tamen non subinde fiat iniustus.

Quæstio hæc in gratiam Arist. mota est

conclō.
 Fundamētum.

nampe ut eius hic locus modo citatus exponatur. Cuius quidem doctrina vna bimestri conclusione summatur. Cui alteram adhibebimus, ut quartum articulum Sancti Thomæ huius germanum, simul ab soluamus. Sit ergo prior conclusio. Non quicumque iniustum facit, dicendus est subinde per se iniustus, puta si vel ex ignorantia vel ex passione id faciat, sed ille tantum qui ex habitu & ex electione id audet. Quo autem conclusionis sensum tyrunculus etiam percipiat, meminerit ad rationem virtutis exigi ut quis sciens ex electioneque faciat proter honestum & perpetuo, ut ex 2. Ethic. supra citatum est. Quare si quis, vel casu vel quadam repentina affectione vnum de se præster virtutis actum, nõ subinde studiosus est, quia non per se, sed per accidens bonum facit. Id ergo ipsum Arist. docendum duxit & in vitiis. Requiritur n. ve quis iniustus dicatur, non tantum quod iniustum faciat, sed quod ex animi morbo efficiat, puta ex habitu corruptione. Patet autem rationem hanc diuus Thomas hoc modo. Sicuti obiectum iniustitiæ est iustum, ita & obiectum iniustitiæ, iniustum, puta inæquale, radix autem propria, unde iniustum oboritur, est habitus quo potentia afficitur ad obiectum. Quare qui ex electione & habitu operatur, ille proprie iniustus est. Potest ergo duobus modis vitiis venire, ut quis iniustum patrandò, non sit iniustus. Primo, propter defectum relationis actus ad obiectum, si quia operans illud non intendit, nam actus ex intentione fit spontaneus, ac subinde humanus. Vnde quomodolibet quis non vltro faciat, excusatur ne sit iniustus, & cum voluntarium ignorantia, vsq. tollat, si quis, inquit Arist. per ignorantiam iniustum faciat, vel uicē pulsus, nemini iniuriusest, ut si quis tuam manum moueat, qua alium pulses, tunc enim neque animus neque vero actio refertur applicarique ad iniustum, sed fit iniustum per accidens. Quare nullum est vituperium, sicuti neque quidquam comparares laudis si illo modo iustum faceres. Secundo vero modo contingit, ut iniustum faciens, non sit iniustus ex defectu relationis actus ad habitum, nẽpe quod licet obiectum sit voluntarium & intentum atque adeo operatio referatur ad obiectum, tamen actio nõ nascitur ex habitu. Ut si quis alioqui mitis homo & probus subitanea iracun-

Rõ conclusiõis. Basaniã. cõtingere pot quẽpiã iniustũ patiare, neq. in fit iniustus.

OTO
iure
lobus
DIT
13

iracundia, procella alium vulnere, tunc non operatur ex electione, quippe quam necesse est vel deliberatio precedat, atque adeo neque ex habitu. Colligitur ergo ex his nostra conclusio nempe, ad hoc quod quis merito nominetur iniustus, requiri, ut per se faciat iniustum, nam ubi id per accidens fecerit, non erit iniustus. Et cum habitus per actionem referatur ad obiectum, duplex est relatio & applicatio necessaria, ut per se faciat quicquid iniustum, sique iniustus, videlicet, ut operatio per intentionem referatur ad obiectum, hoc est, quod obiectum sit volitum, & præterea ut eadem operatio per electionem referatur ad habitum, hoc est non ex passione, sed ex habitu procedat. Hic nihil ambiguitatis superest, modo mens Aristotelica potest. Finimvero quod qui aut ignoranter aut vi coactus quidpiam admittit, neque iustus sit neque iniustus, euidentiā rationis habet, quia actio, que spontanea non est minime est humana. Attamen quod qui sciens & prudens ex animis iracundia, puta ira vel alia passione delinquit, non sit iniustus, falsum apparet. Triplex enim peccatorum genus distinguitur scilicet ex ignorantia vincibili, puta que non in totum excusat, & ex passione: quod peius est: & ex malitia, puta studio & electione: quod genere suo pessimum habetur. Aristot. ergo male non admittit hunc tertium gradum. Respondetur, aliter Philosopho. centere de homine iusto atque iniusto, quam apud Deum existimatur. Deus namque non habitus, sed actus ponderat, & ideo quicumque delinquit, quantumvis alioquin iustissimus sit, habeturque apud ipsum iniustus. Sicut quicumque vnicuique bene facit, etiam si nullo sit virtutis habitu præditus, bene de ipso meretur. Neque vero Aristot. negat quin actus a passione profectus, sit vituperandus, sed hoc tantum cenfer, quod nomina hæc, iustus & iniustus non connotant nisi habitus. Quo circa ait, id quod extra rationem, id est, per ignorantiam sit, infortunium esse quod autem, malum ex scientia procedit sine tamen vitio, hoc est sine habitu, peccatum inquit est, vitium autem non actus sed habitus nomen est. Et profecto vulgari sermone ita loquimur, Et enim sic vna hitudo non facit Verita neq; vno aut altero actu dicitur quis studiosus, aut pravius, sed quando ex habitu operatur, ac

perinde studio & electione. *Qua ratione* & Theologorum scholæ hunc duntaxat censent peccare ex malitia, atque adeo proprie hunc solum haberi dicitur malum. Ex his ergo colligitur posterior conclusio. Quicumque sciens ac prudens iniustum facit, hoc est non per ignorantiam, quæ prorsus sit operis causa, quamvis ex passione id sine habitu faciat, mortaliter genere suo peccat. Clarissima est conclusio. Est enim peccatum mortale, quidquid charitati advertatur, peccatum autem iniustitiae, quia virtutem iugulat, quæ ad pacem rei publicæ necessaria est, charitativa generi suo reuocatur, est ergo supere ingenio mortale. Dixerim, si non procedat ex ignorantia, que prolus est causa operis hoc est, que omnino tollit culpam, nam ignorantia iuris non tollere, neque omnis ignorantia facti, licet digna sit venia, ut s. Ethic. auctor est Aristot. Quia vero Paulus Misericordiam, inquit, consecutus sum, quia ignorans feci Adieci, generis suo, um ad differentiam per indignitatis, & gula, atque aliorum peccaminum, que genere suo non sunt mortalia, nisi ex circumstantiis, tum etiam addenotandum contingere posse contra iustitiam ob materia tenuitatem, peccate venialiter. Horum autem examinatio ad alium pertinet locum. Ac per ista, quæ dicta sunt, intelligendum est, quod illic ait Aristot. capit. 9. nempe falsam esse eorum opinionem, qui existimant in potestate hominis esse, ut statim faciat iniustum, videlicet ex electione, & quod iustus non minus quam iniustus possit facere iniustum scilicet per se. Errant inquit, quoniam qui optimis est habitibus imbutus, etiam si velit non potest facile iniustum eligere, tamen si posset ignoranter aut subito motu iniustum facere. Unde orrum habuit illud axioma, Nemo repente pessimus.

Ad primum igitur argumentum respondetur, habitus & actus speciem fortissimi ex obiectis formaliter, ut aiunt, ac per se uolitis, quando autem materialiter ac per accidens, hoc est, ex accidente nisi ignorantia aut passione id sit, non sufficit actus hominem, philosophorum horum idiomate aut uultu denotare aut iniustum. Ad secundum respondetur, hanc esse differentiam inter iniustum, quod est obiectum iustitiae, & tempus.

peratum aut strenum, quæ sunt obiecta aliarum virtutum. Iustum enim & iniustum, quia per se inuenitur in rebus licet per accidens fiat, dicitur iustum & iniustum. Quapropter in hac peculiariter virtute ingeniose constituit Arist. posse quemquam facere iniustum, etsi non iniustus, obiectum autem temperantiæ, quia non est in rebus secundum earum naturam, sed per ordinem ad agentem, quando per accidens fit, nullatenus dici potest temperatum, ob idque in illa virtute nulla opus erat distinctione: sed quicumque facit temperatum, est temperatus, quia nõ erit opus ut sit temperatum, nisi per se sit intentum. Quare si quis casu abstineat, ut non est temperatus, ita neque facit opus temperatum, quoniam non facit quando, & ubi, & quomodo oportet. Et pari ratione quando Loth, verbi gratia, pro ebrietate cognouit filias, ut non fuit imperatus, ita neque fecit opus imperatum. In summa, distinctio hæc siue iusti siue iniusti materialis ac formalis, locum non habet in obiectis temperantiæ vel fortitudinis. Tertium autem argumentum satis solutum est, ubi ostendimus, quod etsi quocunque actu iniustitiæ perdatur Dei gratia atque adeo apud ipsum fiet homo iniustus hoc est peccator, non tamen inde sequitur ut inter morales philosophos, apud quos formales denominationes non ex actu, sed ex habitu perpenduntur, dicatur omnis peccator iniustus aut prauius.

ARTICVLVS III.

Virum quis possit iniustum pati volens.

Postquam visum est de eo, qui iustum facit, sequitur, ut de illo dicamus, qui iniustum patitur, virum scilicet quis possit iniustum pati volens? Et arguitur a parte affirmatiua: Iniustum idem est, quo iniquale, recedit autem quisque seipsum sua sponte lædendo perinde ab æqualitate ac si alium læderet, ergo & volens potest iniustum atque adeo iniuriam pati. Secundo: Nemo supplicio plectitur nisi ob iniustitiam. Plectuntur autem ciuilibiter illi qui sibi mortem conciscunt. Ait enim Arist. 5. Ethic. c. vltimo, quod ignominia quædam

instituta erat aduersus eos, nempe quod se pultura interdicebantur, ergo volens quis patitur iniustum: Tertio: Facere, patique iniustum, relatiua sunt, atque adeo nemo iniustum facit nisi alius, iniustum patitur. Contingit autem, ut quis iniustum faciat volenti illud pati, ut si carius iusto vendat aut pecuniam sub scenore mutuet, ergo potest quis volens iniustum pati. In contrarium est, quod iniustum pati contrarium est, quod est facere iniustum, sed ut præcedenti articulo definitum est, nemo iniustum facit nisi volens, ergo nullus id nisi nolens patitur.

Et hic quoque articulus gratia impetradi Aristot. adhibitus est, qui. 5. Ethicor. capitul. 9. & sequentibus constituit, neminem iniustum pati seu iniuriam, dum sua id sponte patitur. Doctrina autem eius per duas conclusiones patet. Prior est: Nemo per se & formaliter loquendo, iniustum neque facere potest, nisi volens: neque pati, nisi nolens. Conclusio est, quæ luculenta fulcitur naturali ista ratione: Quemadmodum de ratione intrinseca actionis est ut ab agere procedat, sic & de intrinseca ratione passionis, ut ab alio fiat, passio non conferente vim. Ex quo Aristot. 3. & 8. Physic colligit, non posse idem esse omnino agens & patiens, immo omne quod mouetur, ab alio munerit. Principium autem hominibus agendi proprium est voluntas. Vnde illud proprie dicitur homo facere, quod à sua egreditur voluntate: idque à contrario pati, quod renuente eius voluntate de ipso fit, non pati est vinci ac superari: Vbi autem quis volens patitur, vim ad id confert & causam, ac subinde agere potius dicitur, quàm pati: sit ergo ut per se formaliter loquendo nullas, nisi nolens quidpiam patiat. Immo hoc ipsum est pati, quod violentiæ obnoxiam esse. Posterior conclusio: Nihil verat quo minus quilibet per accidens ac materialiter loquendo, volens patiat iniustum, sicuti & nolens per accipiens potest facere iustum. Probatur conclusio: Vt si quis ignorans, id fieri de se consentiat quod sibi malum est, ut cum ebrius Loth à suis filiabus deceptus incestum perpetravit, & Iacob ignorans stuprum admisit, aut cū necessitate coactus, murum sub scenore recipit. Circa has conclusiones primum omnium adnoto, de Iust. & In. P. taue.

Tertiã.

Prima conclusio. ratio conclusio.

Aristot.

Probã conclusio.

Secũda conclusio.

NOTO
Iure
Loth
Dicit
15

tanerim, quod licet ius & iustum idem sit: tamen vsuato more loquedi, iniuriam pati, non eandem ferre videtur distinctionem, quam iniustum pati. Non inquam ita proprie quis dicitur iniuriam pati materialiter, sicut iniustum pati. Imò iniuriam pati semper pro eo vsurpari videtur quod est iniustum per se pati: puta nolentem ac renuentem. Atqui hinc originem duxit illud iuris axioma, Scienti & volenti non fit iniuria. Sicuti neque iniuriam irrogare nemo dicitur, nisi qui sciens ac prudens iniustum facit. Contra hanc autem conclusionem offert se illico argumentum, quod si nullus volens iniuria afficeretur, consequens inde fieret, vt nemo quamuis metu in aliquo pacto consentiret, posset de iniuria conqueri: quòd tamen falsum est. Nam matrimonium, quod per cōsensum metu mortis ex tortum contrahitur iura propter iniuriam dissoluant. Quòd si quis vim argumenti repellere cogitauerit, dicens cum qui metu consentit sub condicione id nolle. contra eum stare videtur Aristot. qui 3. Ethicor. ait, Eum qui in genere nollet, in particulari tamen vult, simpliciter vellet, vt qui in naufragio merces eiecit, licet nollet, nihilominus simpliciter vult. Respondetur nihilominus conditionem illam, quam Scholastici nolletatem appellant, satis esse, vt quis censeatur iniuriam passus tamen si simpliciter vellet: dummodo consensus ille contra ius extorqueatur. Nam iniuria pati idem est, quod proprio iure priuari. Quocirca dum quis iure in supplicium rapitur, quantumuis sit nolens, nullam patitur iniuriam. Esi tunc optio illi offerretur, vt si vellet, exēpli gratia, meretricem ducere, aut tremibus addici, donaretur vita, nulla ei fieret iniuria, etiam si mallet mortem absque illa condicione euadere. Ex quo rursus fit, vt q. astu & fraude seductus iniustum patitur, iniuriam quoque per se patitur, ac si vi consentiret, quia non facit vltroncus.

Ad primū arg. Ad primum igitur argumentum respondetur quod nemo sua sponte erogans bona, que non debet, ullam facit iniustitiam neque inaequalitatem: nam cum sua sit voluntate suorum dominus, eadem potest & donare sua, & pati vt exsolietur. Sed arguitur: Si quis bona sua decoquat, videlicet si, alendam habens familiam, prodigè sua

substantiam effundas, illi qui accipiunt, iniuriam ei irrogare videntur: & tamen ipse absolutissima voluntate eam elargitur. Respondetur quòd quamuis prodigus ille delinquat, nihilominus accipiens nulli illi facit iniuriam: sed forte familie ad quàm quodammodo illa bona pertinebant. At verò non his preliis tractandis locus est hic accommodus. Secundi autē argumenti vulgata responsio est, singularem personam bifariam posse considerari: vnoquodem modo secundum se absolute: Quia vtique ratione nullam sibi potest iniustitiam facere. Cum enim seipsum quisquam vel infamat, vel mutilat, vel occidit, facit quidem contra charitatem, que seipsum diligere tenetur: minimà tamen contra iustitiam, tum quod iustitia non est nisi ad alterum, tum quod sciens ipse ac volens patitur. Secundo modo potest considerari in quantum est reipublice membrum. Deiq. figmentum & imago. Atque hac ratione, qui seipsum occidit, iniuriam irrogat tum ciuitati, tum præcipue Deo. Ac proinde tam ciuili quam diuina lege supplicium pendit. Sententia est Arist. 5. Ethicor. cap. 11. At tamen non inde inferendum est reipublicam dominium habere uitæ, & mortis perinde ac Deum: neminem namque ceu dominus occidere potest, quemadmodum unus: quilibet sine causa suum potest armentum aut pecudem mactare: sed tanquàm index propter culpam: de quo latius libro proximo, sub titulo. De dominio, & rursus libro quinto, sub titulo, De homicidio. Eodem modo qui alium, id quidem optantem ac deprecantem, interfectum: cuius exemplum in armigero habes qui Saulis iussu ipsum interemit, iniuriam etiam facit, non id iubenti, sed Deo qui vitæ dominus est, reipublicæ, que custos est vitæ. Sed nunquid poterat. Rex ille alteri iudicare, vt se occideret? quandoquidē supremam habet potestatem. Respondetur neutiquam: principem potestatem habere interficendi innocentem, ac multò minus præcipiendi homicidium sui, si tamen tantam extitisset tyrannidem posset iudicem super se constituere, qui se iure perimeret. Ad tertium denique respondetur, quod agere patique iniustum, si materialiter accipiat, vbique se ut correlatiua consequitur. Nemo enim facere iniustum potest, nisi alicui

cui qui id patitur: neq; verò pari, nisi ab aliquo qui id faciat. At verò si locutio sit formalis, quoniam hoc perpendendum est ex voluntate agentis & renitentia patientis, potest contingere, vt quispiam iniurius alteri sit, & tamen alter nullam patitur iniuriam. Vt si quis, v.g. aliquid alteri faciat animo ledendi & nocedi, quod tamè alteri nihil nocet, vt si alteri vendas rem pluris, quam valeat, animo fallendi: tamè alter sciens & prudens vult ex sua liberalitate illud dare. Nam si ex egestate emere cogitur, aut ad vsuras accipere, licet simpliciter dare velit, tamen quia dare nolle, in iniuriam, vt dictum est, patitur.

QVÆSTIO III.

DE IVDICIO.

S.Tho. 2. 2. quæst. 60.

ARTICVLVS I.

Utrum iudicium sit actus iustitiæ.

Vandoquidem de habitu iustitiæ dictum est, deque eius contrario iniustitiæ: habitus verò sit propter habitus: subsequitur, vt de eius potissimo

actu dicamus, qui est iudicare, vtrum sit actus iustitiæ? Et arguitur à parte negatiua vnusquisque, inquit j. Ethic. Arist. bene iudicat, quæ cognoscit ergo iudicium ad vim cognoscitiuam attinet. Vis autem cognoscitiua in moralibus per prudentiam perficitur, ergo iudicium functio est intellectiualis prudentiæ potius quam iustitiæ, que est in voluntate. Secundò, Apostol. 1. ad Cor. 2. spiritualis, inquit, iudicat omnia, homo autem per charitatem fit spiritualis, quæ per Spiritum sanctum cordibus nostris infusa, illa à terrenorum affectu perpurgat, ergo iudicium officium est potius charitatis, quam iustitiæ. Tertio: Vniuscuiusque virtus proprium est rectum in sua propria materia iudicium perficere. Nam vt 3. Ethic. ca 4. ait Philoso. studiosus quisque est regula eorum quæ faciendâ sunt. Ille namque res, inquit iustæ ac temperatæ dicun-

tur, quæ tales sunt quales vir iustus agit ac temperatus. Non ergo iustitiæ proprium est iudicare. Quarto: iudicare nõ nisi ad iudices & principes spectare videtur: iustitiæ autem vniuersalis etiam subditis communis est, ergo iudiciũ nõ est proprie iustitiæ munus. In contrarium est illud Pl. Quousque iustitia conuertatur in iudicium.

Quæstio vnica dissoluitur conclusione. Iudicium actus est maximè proprius iustitiæ. Conclusio est ipso nominis sonitu, & compositione sit manifesta. Iudiciũ enim idem est, quod dicto iuris & iudicare, idem quod ius dicere, & iudex, idem quod ius dicens. Quo fit vt iudicare proprius sit actus circa ius. Ius autem, vt supra dictum est, est obiectum iustitiæ, puta iustum illud, quod per iustitiam constituitur in rebus ergo iudicare secundum suam primæuam ac naturam significationem, idem est, quod decernere ac definire id quod iustum est & ius, rectè autem censere ac definire rem aliquã procedit ex recto affectu atque habitu quo quis se habet erga eandem rem. Nam vt 3. Ethic. cap. 3. ait Philoso. qualis vnusquisque est, talis sibi videtur finis, vt qui castus est, bene iudicat de venereorum abstinentia, & qui sobrius, de abstinentia ciborum, ergo eadem ratione proprius actus iustitiæ est, iudicium rectum, hoc est recta determinatio iusti. Vnde Arist. 5. Ethic. c. 4. ait omnes ad iudicium tanquam ad iustum animatum cõfugere. Est enim iudex quasi viuens ac loquens iustitia.

Nulla in conclusione later dubitandi ratio præter illas, quas argumenta facta petunt. Primum igitur sciolos atq; ex Dialecticis emergentes fallere posset, vt potè qui bus re in cortice aspecta apparere posset iudicium secundum suam genuinam significationem esse potius actum rationis, quã iustitiæ, eo quod iudicare idem est, quod ius dicere, dicere autem est loqui, quod non voluntatis, sed intellectus munus est, voces enim sunt signa conceptuum: atque adeo quales loquutiones voce proferunt, tales intellectus prius format. At verò res penitus inspecta aliter se habet. Enimverò cum nomen iudicij à iure descendat, fit, vt primum fuerit impositum, ad significandum rectam definitionem iustorum. Sed deinde deriuatum est ad significandum in vniuersum rectam definitionem aliarum virtutum circa propria obiecta,

Quartũ.

Conclõ rãsiua. Probatio.

Aristot.

Ad primũ arg.

OTO
iure
loquus
DIE
13